

BISERICA ȘI ȘCOALA
 REVISTĂ BISERICĂȘCĂ - CULTURALĂ
 ORGANUL OFICIAL AL EPĂRHIIEI ORTODOXE ROMĂNE A ARADULUI

Moartea P. S. Sale Episcopului GRIGORIE

Cu sufletele zdrobite de durere, plângem lângă mormântul bunului și prea iubiului nostru Episcop Grigorie. Nu ne putem resemna din cruda durere ce ne copleșește, căci nu putem crede să ne părăsească pentru totdeauna ilustrul prelat, care prin figura sa marțială îți făcea impresia că acumulează în sine forțe fizice nebănuite.

Episcopul Grigorie face parte din galeria marilor bărbați și distinși scriitori ai Bisericii și patriei noastre. Prin vasta și neobosită sa activitate pe terenul spiritual, Episcopul Grigorie lasă Bisericii și neamului românesc cea mai frumoasă zestre.

Pe patul de suferințe populația din Arad și conducătorii patriei începând cu M. S. Regele, I. P. S. Sa Patriarhul Miron, Prim-Ministrul Tătărescu, dl Lapedatu Ministrul cultelor, s'a interesat zilnic de mersul boalei P. S. Sale. Marți în 21 Mai P. Sfințitul Grigorie a fost vizitat de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae. Cei doi Prelați s'au despărțit cu ochii plini de lacrimi.

P. S. Sa suferea mai de mult de-o varice la picior, pe care a cam neglijat-o. În 13 Mai medicii l'au forțat să se așeze pe pat.

În cursul morbului a avut 3 atacuri cari i-a slăbit inima. Au fost chemați din Cluj medicii Pop și Hașeganu, cari însă n'au putut opri desnodământul fatal care a urmat Sâmbătă dimineața la orele 10 și 15 minute.

Episcopul Dr. Grigorie Gh. Comșa s'a născut la 13 Mai 1889 în comuna Comana de sus din jud. Făgăraș.

Părinții săi Gheorghe și Ana i-au dat o creștere religioasă. Primele cunoștințe de carte le-a primit la școala primară din comuna natală, chiar dela tatăl său, care a servit ca învățător 33 ani la aceea școală.

La anul 1900 a intrat în liceul de Stat din Făgăraș, unde după 8 ani de studiu a luat bacalaureatul la sfârșitul anului școlar 1907-1908. Grație creșterii primite în casa părintească și a indemnurilor primite dela bunii săi profesori de religie, râvna sa către Casa Domnului începu să se afirme cu tărie. A urmat din convingere studiile teologice timp de 3 ani la seminarul „Andreian” din Sibiu, având ca profesor între alții pe I. P. S. Nicolae Bălan, actualul Mitropolit al Ardealului. În timpul studiilor teologice a fost bibliotecar și vice președinte a Societății de lectură „Andrei Șaguna”.

Venerabilul Consistor Arhidiecezan apreciind sporul său de studii și dragostea către biserică, i-a conferit o bursă de 1000 coroane anual pentru continuarea studiilor juridice la universitatea din Budapesta. A studiat timp de patru ani, iar în 8 Mai 1915 a fost promovată doctor în drept la facultatea juridică a susnumitei universități. În timpul disponibil a studiat și la Facultatea de teologie catolică de acolo, în special Omiletica și Dreptul bisericesc. În Budapesta a fost un an vice-președinte al societății „Petru Maior”.

În 10 Octomvrie 1915 a primit darul diaconiei dela fericitul Mitropolit Ioan Mețianu, intrând în cler fără a se căsători. De atunci și până în anul 1919 a oficiat ca diacon la Catedrala din Sibiu, ocupând paralel și funcție administrativă la Veneratul Consistoriu Arhidiecezan precum și funcția de secretar al organului bisericesc „Telegraful Român” și aproape 2 ani profesor de religie al gimnazului de Stat din Sibiu. În timpul războiului a făcut cunoștință cu temnițele ungurești, acuzat fiind de spionaj. După realizarea unității noastre naționale a luat funcția de secretar de resort la președinția Consiliului dirigent al României întregite.

Încă de când făcea studiile teologice în Sibiu, citea cu osârdie dumnezeieștile Scripturi, simțind deosebită atracție către elocința amvonului. Deja în anul 1910 a început a debuta pe terenul literar-bisericesc, în „Revista Teologică” și „Telegraful Român” din Sibiu.

În anul 1920 a intrat în serviciul Ministerului Cultelor și Artelor, întâi ca defensor, apoi a funcționat ca subdirector și apoi ca subdirector general. În tot timpul acesta însă nu a încetat a servi în sfânta biserică regulat, servind în calitate de diacon la biserică Amza din București. Pentru activitatea sa pe teren literar-bisericesc I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, în anul 1922 a aflat de bine a-l distinge cu dreptul de a purta brău roșu. M. S. Regele Ferdinand I a binevoit în mod prea grațios a-i conferi în anul 1923 „Răsplata Muncii pentru Biserică clasa I” și „Coroana României în gradul de Ofițer”.

În anul 1921 a obținut titlul de licențiat al Facultății de teologie din București, dând două examene și pregătind și teza de licență. În 11 Martie 1925 s'a promovată doctor în teologie. Sanctitatea Sa Patriarhul Damianos al Ierusalimului în anul 1-25 i-a conferit ordinul „Sf. Mormânt” în gradul de comandor, pentru serviciile aduse ortodoxiei.

Alegerea P. S. Sale Dr. Grigorie Gh. Comșa intru Episcop, efectuită la 3 Mai 1925, după cenzurarea

prin Prea Sf. Sinod episcopesc al Mitropoliei Ardealului, a fost confirmat de M. S. Regele la 10 Iunie 1925.

În ziua de 14 Iunie 1925, nou alesul a fost hirotonit intru Arhiepiscop, în Catedrala din Sibiu, prin I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan cu împreună lucrarea P. S. L. Iosif Episcop al Caransebeșului, Vartolomei al Râmnicului Nouului Severin și Filaret arhiepiscop din Caransebeș.

Investirea P. Sale din partea M. S. Regelui Ferdinand, a avut loc în Castelul Peleş din Sinaia, la 20 Iunie 1925, iar introducerea în scaunul arhiepiscop al Eparhiei Aradului, s'a făcut în Catedrala din Arad, în 12 Iulie 1925, prin P. S. Sa Iosif al Caransebeșului, cași mandatar al I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae din Sibiu, — de față fiind dl. Ministru al Cultelor și Artelor Alexandru Lapedatu, P. S. Arhiepiscop Filaret Musta din Caransebeș și toate autoritățile militare și civile din Arad precum și din Eparhiile și din județele vecinate.

Activitatea pe teren literar, P. S. Sa a continuat-o cu multă stăruință, așa că pe când la alegerea Sa intru episcop avea 12 studii lucrări tipărite; după 10 ani de arhiepiscopie numărul cărților și lucrărilor scrise și scoase de sub tipar s'a urcat la 100, dintre cari, lucrarea intitulată „Tineretul României”, scrisă în 1933, este premiată de Academia Română: cartea „Pentru Tron și Țară”, scrisă în 1932, este prefațată de Dl. Prof. Nicolae Iorga; ia cartea „Părinții Măi” scrisă în 1934 este prefațată de Dl. Octavian Goga.

Pentru complectarea biografiei P. S. Sale Părintelui Episcop Grigorie, mai adăogăm că P. S. Sa are următoarele decorațiuni, distincțiuni și titluri:

„Răsplata Muncii” pentru Biserică cl. I.; și
„Coroane României în grad de Ofițer”, — conferită de M. S. Regele Ferdinand încă în 1923; apoi
„Ordinul sf. Mormânt” în grad de Comandor, — conferit în 1925 de Sanctitatea Sa Damianos al Ierusalimului;

În anul 1930 M. S. Regele Mihai, prin Înalta Regentă, — i-a conferit decorația „Coroana României în gradul de Mare Cruce”;

În anul 1934 M. S. Regele Carol al II-lea i-a acordat ordinul „Meritul Cultural pentru Biserică” în gradul de cavalier cl. I.;

În 1934 a fost ales membru de onoare al Academiei Române;

Congresul al II-lea misionar intrunit în 1929 la Cernăuți i-a conferit titlul de „Episcop misionar”;

este membru de onoare al „Ateneului Nicolae Iorga”;

este membru de onoare al „Societății Scriitorilor Români”;

este membru de onoare al Societăților studenților în teologie „Academia Ortodoxă” din Cernăuți;

este membru de onoare al Societății „Academia Artelor Frumoase” din Timișoara;

este membru de onoare al „Cercului Militar” din Arad;

este membru de onoare al societății culturale-artistice „Gh. Muzicescu” din București;

este membru de onoare al societății culturale „Jiul” din Tg. Jiu;

este președintele de onoare al „Institutului Social Banat-Crișana”;

este patronul și președintele de onoare al corului „Armonia” din Arad;

este patronul și președintele de onoare al societă-

tii studenților teologi „Episcopul Grigorie“ din Arad; este președintele de onoare al Căminului cultural „Episcopul Grigorie“ din Topolovățul-mare; și altele.

Realizări și înfăptuiri în curs de 10 ani.

Seminarul teologic cu 3 cursuri, — la începutul anului școlar 1927/28 s'a ridicat la rangul de *Academie teologică*, cu 4 ani de studii;

S'au înființat în total 43 *parohii noi*, în comune, în cari mai înainte credincioșii ort. rom. nu aveau nici preot, nici biserică, dar nici măcar paraclis (capelă);

către aceste parohii noi, s'au mai adăos și alte 10 *parohii*, organizate în parohii matre, — cari mai înainte au fost filiale;

s'au zidit de tot 41 *biserici* și 11 *paraclise*; și

s'au reparat 179 *biserici*. Dintre bisericile zidite și renovate P. S. Sa a sfințit 71 de *biserici*; pe lângă acestea P. S. Sa a mai făcut *vizitațiuni canonice* și *descinderi* în 379 *comune bisericești*;

s'au zidit, cumpărat și amenajat din școli în total 130 *parohiale*;

parohiile s'au impropriat cu 2468 jug. pământ

La stăruința P. S. Sale *pelerinajele la Sf. Mănăstire H. Bodrog* s'au ridicat la adevărată *revelațiune sufletească*; *fastul slujbelor divine* s'a ridicat *servind P. S. Sa la praznicul din 15/VIII în mai mulți ani*.

Din 1933 s'a reintrodus *pelerinaj și la Lipova* tot în ziua de 15/VIII.

A stăruit ca toate bisericile să fie mai cercetate, iar amvoanele să fie active prin predicile parohilor.

Pentru îndrumarea religioasă-morală și culturală a tineretului adult în 169 parohii s'a constituit societatea „Sf. Gheorghe“ și în special pentru elevele de pe la școlile secundare este constituită societatea „Sfânta Ecaterina“ în Arad și Timișoara;

Pentru îndrumarea religioasă morală și culturală a celor vârstnici s'a organizat în 72 parohii „Oastea Domnului“, punându-se în tot locul sub supravegherea și conducerea preoției;

Iar în timpul mai recent, constituindu-se pe Mitropolie societatea „Frăția Ortodoxă Română“, — P. S. Sa a depus toată străduința ca aceea să se organizeze în secția Aradului, pe despărțăminte protopopești, ca prin aceasta să se strângă rândurile credincioșilor ort. și să se îndrume spre religiozitate;

s'au reorganizat și inactivat 117 Case culturale;

în 171 parohii s'au organizat coruri bisericești; apoi în 90 parohii s'au înființat „Sfatul Păcii“ și pentru toate acestea s'au întocmit *statute speciale*;

a stăruit a se îmbogăți *biblioteca eparhială*, precum și *bibliotecile protopopești și parohiale*.

S'a organizat misionarismul pe protopopiate, întocmind personal broșura „Instrucțiuni cu privire la activitatea și propaganda misionară în eparhia Aradului“;

„Biblioteca Creștinului Ortodox“ s'a îmbogătit, ajungând broșurile tipărite la numărul 123, dintre cari 52 numere sunt scrise de P. S. Sa;

s'a făcut începutul la „Biblioteca Preotului Ortodox“, ajungând la broșura No. 6, din cari 4 numere sunt scrise de P. S. Sa.

P. S. Sa a depus toată stăruința, ca să se desvolte simțul de jertfă și de milă în inima eparhioților, de aceea a orânduit deosebite acțiuni la:

Dumineca Ortodoxiei;

Dumineca Bolnavilor;

Dumineca antialcoolică;

pentru desvoltarea simțului de caritate a stăruit de s'a înființat „Fondul Milelor“, care, în parohiile din eparhie, pe lângă aceea că în cursul anilor s'au distribuit diferite ajutoare săracilor pela praznice, cu finea anului 1934 a ajuns la Lei 1,106.754, iar „Fondul Milelor“ dela centrul eparhiei este de Lei 196.392.

P. S. Sa a pus temelie la fondul de propagandă religioasă „Grigorie Episcopul“, care la finea anului 1934 a ajuns la starea de Lei 918.300, după descrierea dela Victoria de peste Lei 1.000.000, deși în cursul celor 10, din acest fond s'au acoperit cheltueli de multe mii, a broșurilor din „Biblioteca Creștinului Ortodox“, din care s'au distribuit gratuit peste 100 mii exemplare, credincioșilor de prin parohii, cu ocaziunea tuturor vizitațiunilor canonice.

La 1 Ianuarie 1934 s' inactivat fondul special pentru ajutorarea familiilor preoțești în cazuri de moarte care în cursul primului an a ajuns la suma de Lei 273.815, după ce a achitat îndată la mâinile următorilor preoților decedați în cursul anului 1934, sumele de ajutoare cuvenite conform statutelor acestui fond.

Pe lângă înfăptuirile de până acum, spiritul de inițiativă și dorul de muncă neobicinuită de muncă al P. S. Sale ar mai afla terenuri largi de activitate, de îndrumare și de stăruință, dar situația financiară critică în care se sbate lumea, astfel și Eparhia Aradului, pentru moment împiedecă avântul care ar fi a se lua.

Prea Sfinția Sa

Dr. Grigorie Gh. Comșa

Episcop ortodox român al Aradului, Ienopolei și Hăl-magiului, precum și al părților din Banatul-Timișan membru de onoare al Academiei Române; al Ateneului Nicolae Iorga; al Societății Scriitorilor Români și altele, Decorat cu „Coroana României în Gradul de Mare Cruce“ cu „Ordinul Sfântului Mormânt în Grad de Comandor“ cu Ordinul: Meritul Cultural pentru Biserică în gradul de cavalier clasa I“ cu „Ordinul: Coroana României în grad de ofițer“ și cu „Răsplata Muncii pentru Biserică clasa I“ etc.,

provăzut cu Sfintele Taine, a adormit în Domnul în reședința Sa Episcopescă Sâmbătă în 25 Mai 1935 în etate de 46 ani și după o arhipăstorire de 10 ani.

Rămășițele pământești ale înaltului defunct, așezate în sala reședinței episcopoești, se vor strămuta cu procesiune bisericească la biserica Catedrală Luni în 27 Mai a. c. la orele 4 după amiazi, unde se va face privegherea de noapte prescrisă prin ritualul bisericesc.

Marți în 28 Mai 1935 la orele 10 dimineața, se va începe rânduiala înmormântării și după aceasta, rămășițele pământești ale răposatului Episcop, vor fi duse la gară, iar de acolo transportate la Sfânta Mănăstire Hodoș-Bodrog, unde vor fi așezate spre veșnica odihnă.

Consiliul eparhial cu adâncă durere aduce această tristă întâmplare la cunoștință publică.

Arad, la 25 Mai 1935.

Consiliul eparhial ort. rom. Arad

Nr. 3921/1935.

Tuturor $\frac{P. C.}{P. T.}$ deputați în Adunarea Eparhială a
Aradului.

În urma încetării din viață a Prea Sfințitului Nostru Episcop Grigorie, Adunarea Eparhială ordinară, convocată pe 26 I. c., se amână și prin aceasta se convoacă pe noul termen fixat pe **Duminecă**, în **9 Iunie** a. c., la **orele 9 dimineața**, când se va oficia slujba în Catedrala Episcopiei și apoi va urma deschiderea Adunării, în sala festivă a Academiei teologice.

Arad. la 25 Mai 1935.

Mihai Păcățian
consilier eparhial,
președinte.

**Consiliul eparhial ort.
rom. al Aradului.**

NOTĂ: Indatorați prin concluzul Nr. 44 al Adunării eparhiale din 1901, aducem la cunoștința P. T. deputați, că nici un concediu nu se acordă, fără de cuvenită motivare, urmând a se proceda în caz contrar întru toate, conform ultimelor dispozițiuni din Ș-ul 59 al Regulamentului afacerilor interne.

Nr. 3921/1935.

Circular

către toate oficiile protopresbiterale și parohiale din Eparhia ort. rom. a Aradului.

Subscrisul Consiliu eparhial cu adâncă durere face cunoscut Veneratului cler și popor din eparhia Aradului, că Prea Sfinția Sa, vrednicul și iubitul nostru Episcop

Dr. GRIGORIE Gh. COMȘA

astăzi, în 25 Mai 1935 la orele 10 și 15 minute, după o boală scurtă, în Etate de 46 ani și după o arhipăstorire de 10 ani și-a încheiat cursul vieții dedicate Bisericii și Neamului.

Ca Veneratul Cler și iubitul nostru popor să-și poată exprima durerea sa și prin semnele din afară și să-și poată manifesta doliul față de iubitul și vrednicul nostru Arhipăstor, Consiliul eparhial dispune următoarele:

1. Îndată după primirea acestui circular să se tragă clopotele dimineața, la amiază și seara până în ziua înmormântării.

2. În Dumineca, ce urmează după înmormântare, să se facă în toate bisericile din eparhia noastră parastas solemn pentru odihna sufletului fericitului

Episcop Grigorie, la care va asista întreg poporul credincios și tinerimea școlară.

3. Acest parastas să se repețească la 40 de zile socotite dela ziua morții, eventual în Dumineca proximă.

4. Tot asemenea să se repețească parastasul și la o jumătate de an și la un an dela ziua morții. Încât zilele destinate pentru parastas ar cădea în zi de lucru, parastasul să se țină în Dumineca următoare.

5. Până la întregirea scaunului episcopesc, la ecteniile dela sf. Liturghie pentru cei morți să se pomenească „Arhiepiscopul Grigorie”.

6. Până la întregirea scaunului episcopesc, la ecteniile, pentru cei vii să se pomenească numele Prea Sfințitului Arhiepiscop și mitropolit Nicolae.

Se notifică spre știre, că rămășițele pământești ale Înaltului defunct, Luni în 27 luna curentă, la orele 4 după masă se vor strămuta dela reședință la catedrală, iar Marți în 28 luna curentă la orele 10 se va începe rânduiala înmormântării, după terminarea căreia, rămășițele pământești ale răposatului Episcop vor fi duse la gară, iar de acolo transportate la sfânta Mănăstire Hodoș-Bodrog unde vor fi așezate spre odihna vecinică.

Arad, din ședința Consiliului eparhial ținută în
25 Mai 1935.

**Consiliul Eparhial
ortodox român din Arad**